

Konsumpcja substancji psychoaktywnych przez młodzie szkoln

Analiza wyników najnowszego badania diagnozuj cego rozmiar kontaktów młodzie y z narkotykami potwierdza spadkow tendencj zarejestrowan w tej kwestii w os tatnich latach. Zmalała liczba uczniów deklaruj cych za ywanie narkotyków w ci gu roku poprzedza j cego badanie (z 24% w 2003 roku do 15% w 2008 roku).

Badanie naukowe „Konsumpcja substancji psychoaktywnych przez młodzie szkoln – Młodzie 2008” zostało przeprowadzone przez Fundacj Centrum Badania Opinii Społecznej na zlecenie Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2006–2010.

Obj to nim młodzie ucz szczaj c do ostatnich klas dziennych szkół ponadgimnazjalnych. Były to osoby w wi kszo ci ju pełnoletnie. Ł cznie przeprowadzono 1400 wywiadów w 65 szkołach publicznych i niepublicznych¹.

Przedmiotem badania było poznanie opinii, pogl dów i zachowa młodych ludzi w wybranych obszarach. W ród nich znalazły si : problematyka u ywania przez młodzie substancji psychoaktywnych – papierosów, alkoholu i narkotyków; plany, aspiracje i d enia młodych Polaków; ich obyczajowo , grupy odniesienia, wyznawane warto ci; pogl dy na temat szkoły i praw ucznia; zainteresowania i sposoby sp dziania czasu wolnego; stosunek do domu rodzinnego i rodziców; postawy wobec kontaktów seksualnych; pogl dy polityczne, zainteresowanie demokracj i Uni Europejsk , postawy wobec przemian gospodarczych; ocena swoich warunków materialnych, wydatki na własne potrzeby, stosunek do pieni dzy oraz informacje o podejmowaniu przez uczniów pracy.

Warto podkre li powtarzalno po wi conych młodzie y bada CBOS. Zastosowanie tej samej metody i w pewnej mierze tego samego narz dzia pozwala na porównanie wyników aktualnego badania z wcze niejszymi – pierwsze zrealizowano w 1990 roku, a nast pne w latach: 1991, 1992, 1994, 1996, 1998, 1999 i 2003.

Ze wzgl du na fakt, e do roku 1996 wyniki bada młodzie y realizowanych przez CBOS nie były poddawane wa eniu, do porównywania wyników w aktualnym raporcie równie zestawiono dane surowe z badania.

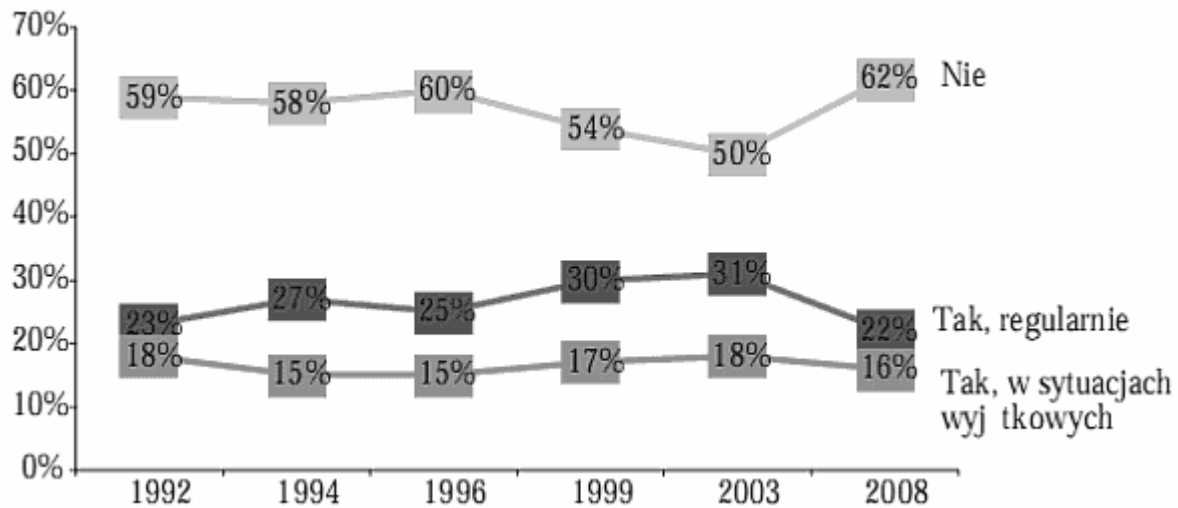
W artykule przedstawi cz wyników badania, które dotycz zagadnie u ywania przez młodzie rodków psychoaktywnych.

Palenie papierosów

Badania młodzie y zrealizowane przez CBOS przed 2008 rokiem wskazywały na stopniowy wzrost odsetka uczniów regularnie pal cych papierosy (od 23% do 31%). Wyniki ostatniego sonda u zmieniaj t tendencj . Obecnie regularne palenie deklaruje 22% badanych, czyli mniej ni w jakimkolwiek z dotychczasowych bada .

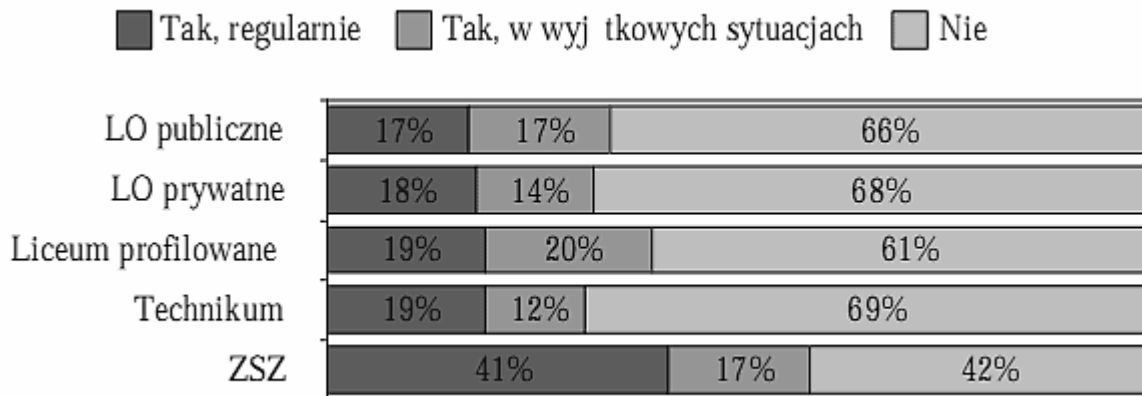
W ród młodzie y niepal cej, podobnie jak w latach ubiegłych, dominuj dziewcz ta. W 2008 roku niepalenie zadeklarowało 64% dziewcz t w stosunku do 59% chłopców. Niepal ca

młodzie to najczęściej uczniowie liceów ogólnokształcących, zarówno publicznych, jak i prywatnych, oraz techników. Wśród badanej młodzieży papierosów nie pali tak wiele uczniów dwójkowych i trójkowych, 67% uczniów czwórkowych oraz trzy czwarte młodzieży otrzymującej najlepsze oceny.

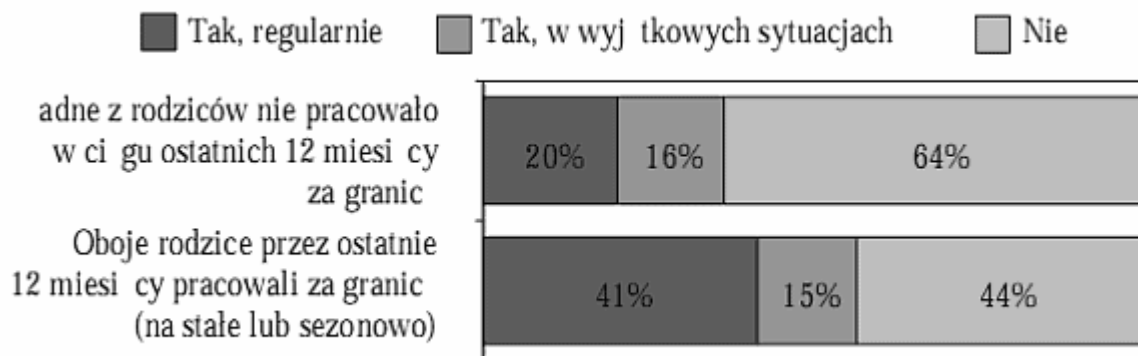
Rysunek 1. Czy palisz papierosy?

W kwestii miejsca zamieszkania najwyższy wskaźnik regularnego palenia (29%) notujemy w małych miastach, do 20 tys. mieszkańców.

Rysunek 2. Czy palisz papierosy? (2008)

W 2008 roku po raz pierwszy zadano badanej młodzieży pytanie: „Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy Twoi rodzice pracowali za granicą?”. Analiza wpływu tego czynnika wskazała następujące zależności: regularne palenie deklaruje 41% uczniów, których oboje rodzice na stałe lub sezonowo przebywają poza granicami kraju i 20% dzieci rodziców niepracujących w ciągu ostatniego roku za granicą.

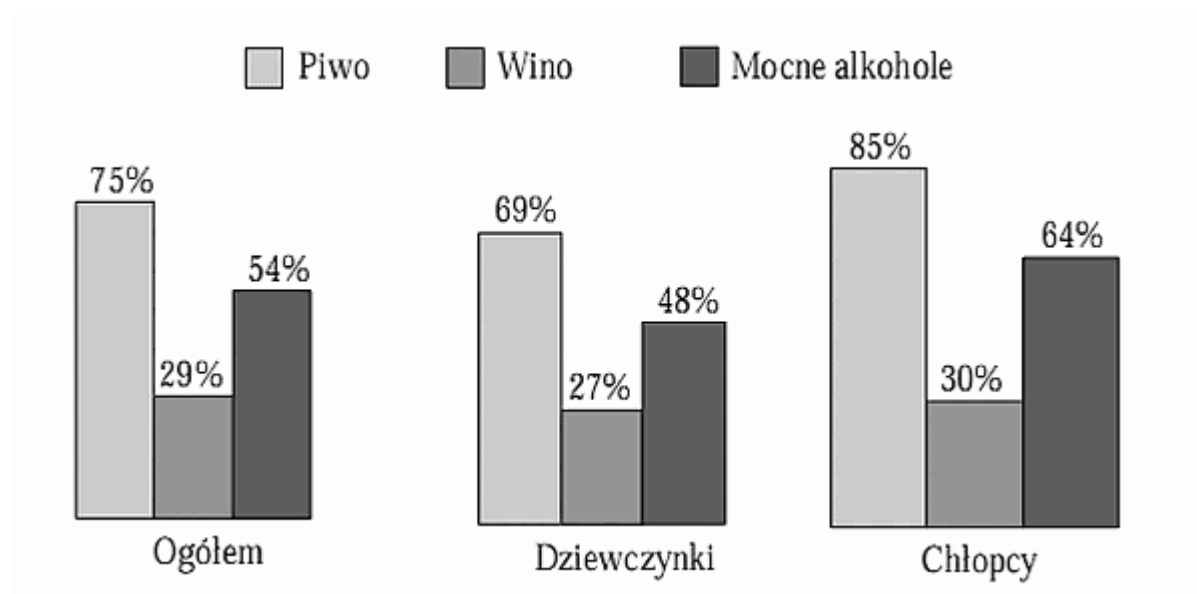

Rysunek 3. Czy palisz papierosa? (2008)

Jeśli definiować status społeczny, biorąc pod uwagę warunki materialne i wykształcenie rodziców, to w 2008 roku zmienił się jego wpływ na zachowania nikotynowe młodzieży, nastąpiło odwrócenie dotychczasowych tendencji. Obecnie lepsze warunki materialne oraz wyższe wykształcenie rodziców łączą się z niższym odsetkiem osób regularnie palących, natomiast gorsza sytuacja materialna oraz podstawowe wykształcenie rodziców skorelowane z wyższym występowaniem regularnego palenia papierosów.

Picie alkoholu

W ostatnim badaniu, podobnie jak w 2003 roku, napoje alkoholowe okazały się wśród młodzieży szkolnej substancją bardziej rozpowszechnioną niż papierosy czy narkotyki. Aktualne badania nie wskazują czynników społeczno-demograficznych silnie różnicujących młodzież w kwestii spożycia alkoholu.

Rysunek 4. Czy w ciągu ostatniego miesiąca piłeś(a) piwo, wino, wódkę lub inne mocne alkohole? (2008)

W ciągu miesiąca poprzedzającego ostatni pomiar 75% uczniów przynajmniej raz piło piwo, 54% – wódkę i inne mocne alkohole, a 29% – wino.

W 1992 roku picie **piwa** deklarowało 49% uczniów, w następujących latach odsetek ten wzrastał i w 2003 roku osiągnął poziom prawie 80%. Z ostatniego badania wynika, że piwo pije trzech na czterech uczniów, co wskazuje na niewielki spadek jego popularności. Po piwo najczęściej sięgają uczniowie (85%) niż uczennice (69%).

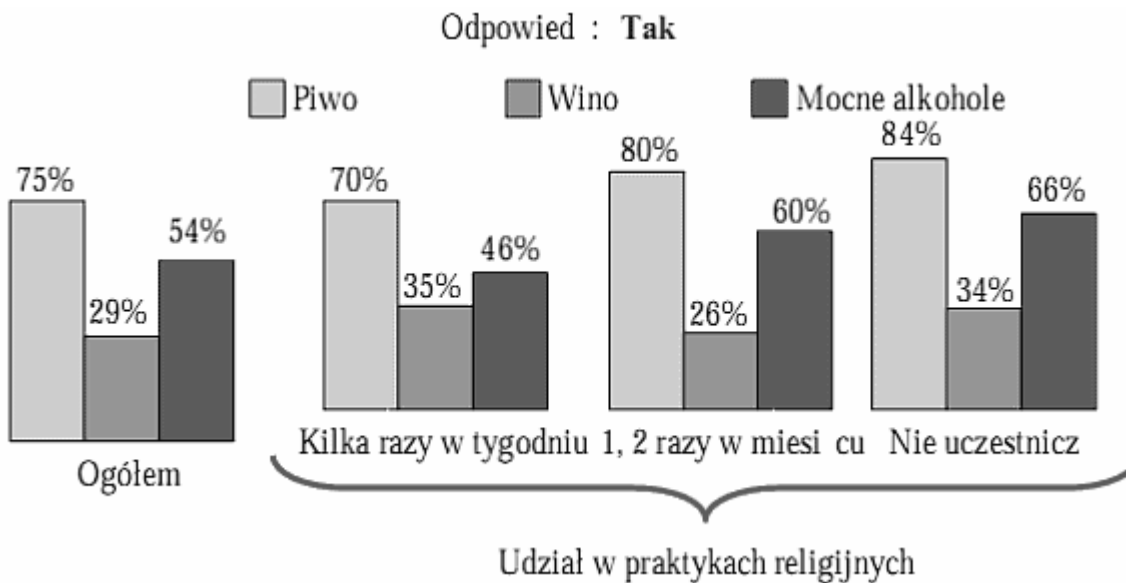
Spośród różnych alkoholi **wino** cieszy się stosunkowo najmniejszym zainteresowaniem młodzieży szkolnej. Interpretacja danych dotyczących tego trunku utrudnia brak podziału na wina gronowe i owocowe, uniemożliwiając rozróżnienie odmiennych wzorów konsumpcji tych typów wina.

Aktualne badanie wskazuje na spadek zainteresowania winem – niepicie w miesiącu poprzedzającym badanie deklaruje 67% uczniów. W przypadku konsumpcji wina nie ma znaczących różnic między płciami (piło je 30% chłopców i 27% dziewcząt).

W 2008 roku picie **napojów wysokoprocentowych** zadeklarowało 54% uczniów. Wynik taki jest po części efektem dołączenia ogólnej kategorii „wódka i inne mocne alkohole”, do której zalicza się wiele rodzajów alkoholu, a po części wiąże się z różnymi wzorami picia mocnych trunków, nie tylko jako czystego alkoholu, ale także w tzw. drinkach, samodzielnie przygotowywanych wieloskładnikowych koktajlach czy gotowych napojach z dodatkiem wódki lub rumu, coraz powszechniej dostępnych w sklepach.

Wyniki badania wskazują, że, tak jak w latach ubiegłych, w ostatnim miesiącu przed badaniem trunki wysokoprocentowe piło 64% chłopców i 48% dziewcząt. Wódka i inne mocne alkohole są najczęściej wybierane przez młodzież z małych miast (do 20 tys. mieszkańców) – 58%, a w miastach liczących od 101 do 500 tys. mieszkańców pije je 53% badanych.

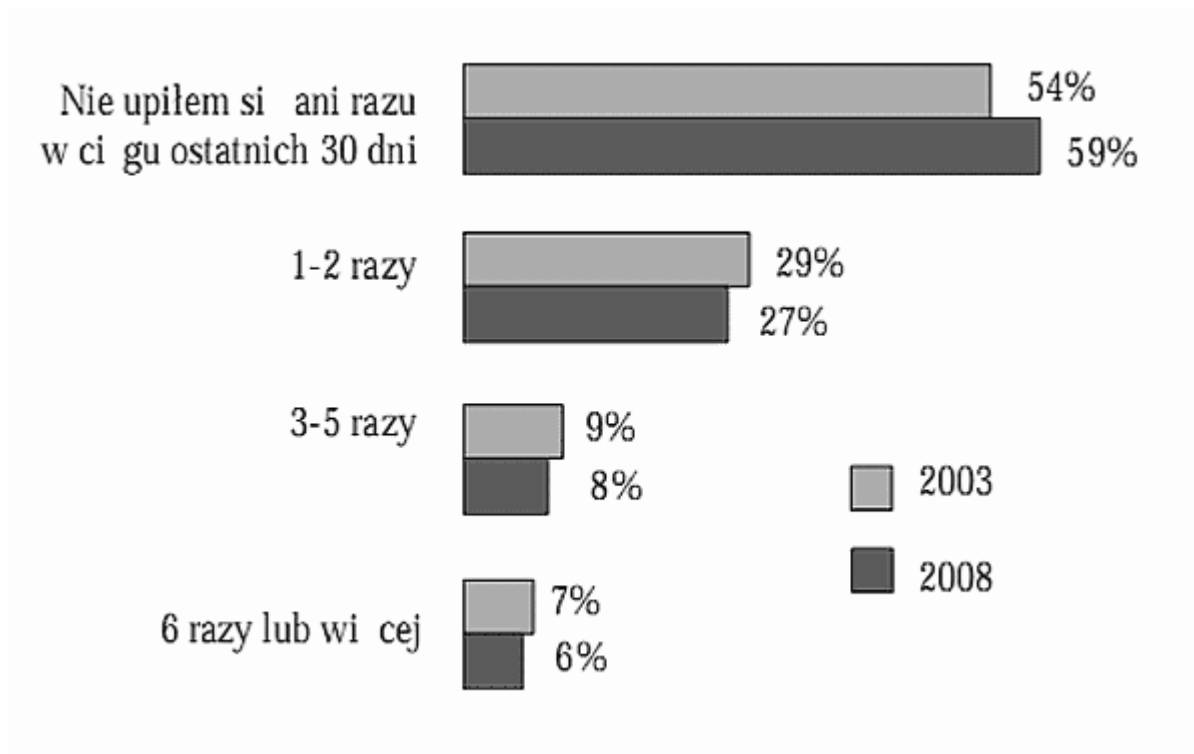
Czynnikiem różnicującym młodzież w kwestii konsumpcji piwa i mocnych alkoholi jest zaangażowanie w praktyki religijne. Spośród badanych w ogóle w nich nieuczestniczących w ostatnim miesiącu piwo piło 84%, a napoje wysokoprocentowe 66% respondentów. W grupie uczniów, którzy uczestniczą w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu 70% sięgnęło po piwo i 46% po napoje wysokoprocentowe. W zakresie konsumpcji wina nie odnotowano znaczących zależności.

Rysunek 5. Czy w ci gu ostatniego miesi ca piła(a) piwo, wino, wódk lub inne mocne alkohole? (2008)

Pytanie o cz sto upijania si zadano młodzie y po raz pierwszy w 2003 roku. Z odpowiedzi otrzymanych na takie pytanie w ostatnim sonda u wynika, e co najmniej raz w ci gu miesi ca przed badaniem upiło si 41% uczniów. Liczba młodych ludzi, którym zdarzyło si to co najmniej trzy razy, si gn ła 14%. Cz przypadków upijania si mo na przypisa zapewne brakowi do wiadczenia. Młodzi konsumenci ucz si „obcowania” z alkoholem, a nie znaj c reakcji swoich organizmów, popełniaj b dy. Jednak rozpowszechnienie upijania si jest na tyle du e, e pozwala przypuszcza , e pewna grupa uczniów si ga po alkohol wła nie w tym celu.

Do upicia si cz cie j przyznawali si chłopcy (51%) ni dziewcz ta (34%). Je li pod uwag we miemy miejsce zamieszkania, to zauwa ymy, e najcz cie j takie zachowanie deklaruj uczniowie z małych miast – 45%. Upijaniu si sprzyja ponadto lepsza sytuacja materialna ucznia oraz ni szy poziom wykształcenia jego rodziców.

Rysunek 6. Ile razy (je li w ogóle) zdarzyło ci si upi napojem alkoholowym w ci gu ostatnich 30 dni?

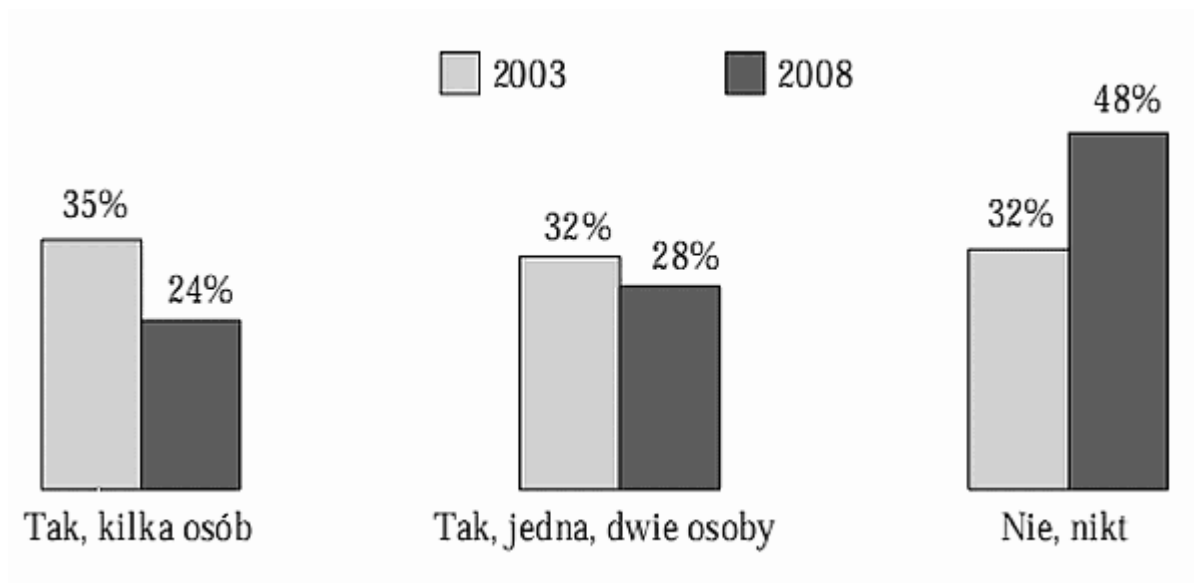
W stosunku do badania z 2003 roku obecnie zmieniły si proporcje upijania si ze wzgl du na typ szkoły. Pi lat temu przypadki upijania si zadeklarowało najwi cej uczniów prywatnych liceów ogólnokształc ych (52%), a najmniej uczniów liceów publicznych (38%). W 2008 roku w prywatnych liceach ogólnokształc ych odnotowano najni szy spo ród wszystkich typów szkół odsetek upijaj cych si (25%), a najwy szy w zasadniczych szkołach zawodowych (57%).

U ywanie narkotyków i rodków odurzaj cych

Od pocz tku lat 90. ubiegłego stulecia problem u ywania przez młodzie narkotyków nabierał coraz wi kszego znaczenia. Media prowadziły liczne kampanie maj ce na celu zahamowanie wzrostu zjawiska, rosła liczba działań profilaktycznych skierowanych bezpo rednio do młodzie y. Wyniki najnowszego badania wiadcz , e w ostatnich latach mamy do czynienia ze zmniejszeniem si skali za ywania narkotyków przez uczniów.

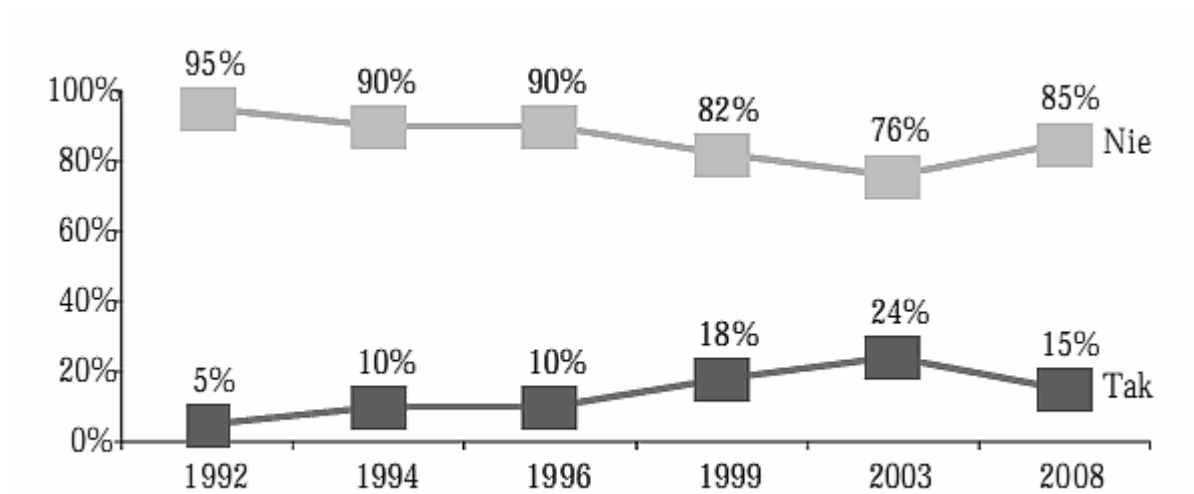
Do wiadczenia z narkotykami

Jednym ze wska ników opisuj cych problem u ywania narkotyków przez młodych ludzi jest obecno tego rodzaju rodków w ich otoczeniu. W 2008 roku ponownie zapytano uczniów, czy w ich rodowisku, w ród znajomych (kolegów/kole anek) jest kto , kto za ywa narkotyki lub rodki odurzaj ce. Wyniki najnowszego sonda u wskazuj , e co drugi badany (52%) zna tak osob , a pozostali (48%) odpowiadaj przecz co.

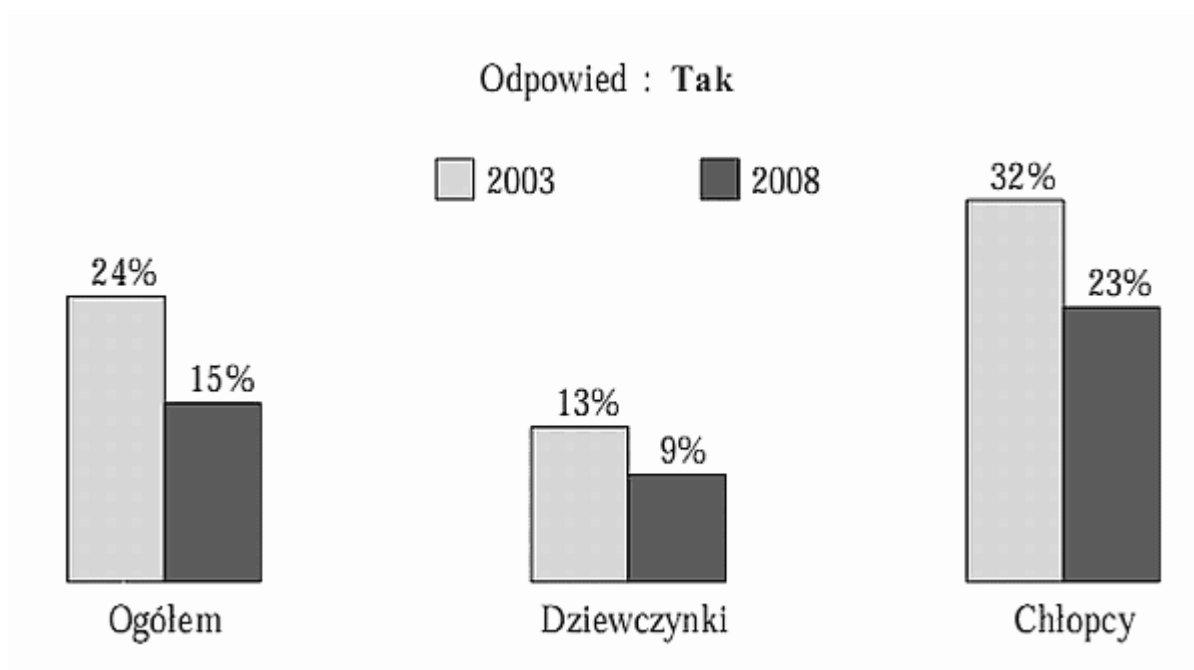
Rysunek 7. Czy w ród twoich kolegów/kole anek jest kto , kto za ywa narkotyki lub rodki odurzaj ce?

Tak e w kwestii osobistych do wiadcz z narkotykami odnotowano w 2008 roku trend zni kowy. Ostatnie badanie pokazuje, e kontakt z narkotykami miało 15% uczniów, co oznacza 9-punktowy spadek wska nika.

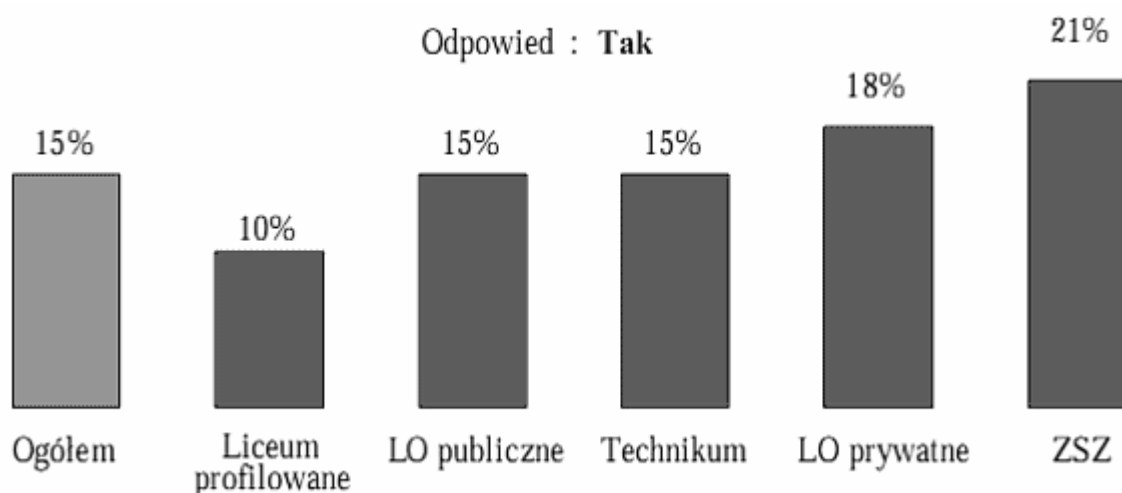
Rysunek 8. Czy w ci gu ostatniego roku u ywała(a) narkotyków, rodków odurzaj cych?

Z bada ̄ prowadzonych od 1992 roku wynika, e chłopcy cz ciej ni dziewcz ta maj kontakt z narkotykami. W 2008 roku kontakt z nimi zadeklarowało 23% chłopców i 9% dziewcz t.

Rysunek 9. Czy w ciągu ostatniego roku używał(a) narkotyków, środków odurzających?

Badanie ujawniło również, że najwyższy odsetek za używania narkotyków spotkał w zasadniczych szkołach zawodowych (21%) i prywatnych liceach ogólnokształcących (18%). W 2003 roku najczęściej po narkotyki sięgali uczniowie w prywatnych liceach ogólnokształcących (31%) i technikumach (28%).

Rysunek 10. Czy w ciągu ostatniego roku używał(a) narkotyków, środków odurzających?

Wyniki najnowszego badania nie wskazują na wysoki status uczniowski jako czynnik chroniący przed sięgnięciem po narkotyki. Wśród uczniów dwójkowych i trójkowych kontakt z substancjami psychoaktywnymi miało 19% badanych, wśród uczniów czwórkowych – 10%, wśród młodzieży otrzymującej najlepsze oceny – 13%.

Spośród zmiennych określających pozycję społeczną uczniów (wykształcenie rodziców i warunki materialne) najsilnie na prawdopodobieństwo eksperymentowania z narkotykami

wpływa poziom wykształcenia matek. Im wyższe wykształcenie matek, tym większy odsetek uczniów przyjmujących rodzki psychoaktywne – ta zależność widoczna jest od pierwszego pomiaru w 1992 roku. W najnowszej sondzie wśród badanych, których matki legitymują się wykształceniem pomaturalnym, 21% przyznaje się do używania narkotyków, podczas gdy wśród dzieci kobiet z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 11%. Ani wykształcenie ojca, ani warunki materialne nie różnicują obecnie zachowań narkotykowych młodzieży.

Aktualne wyniki pokazują ponadto, że najczęściej substancje psychoaktywne przyjmuje młodzież z wielkich i małych miast (22% i 21%). Nielegalne rodzki są najmniej popularne na wsi, gdzie w ciągu ostatniego roku sięgnęło po nie 12% młodzieży.

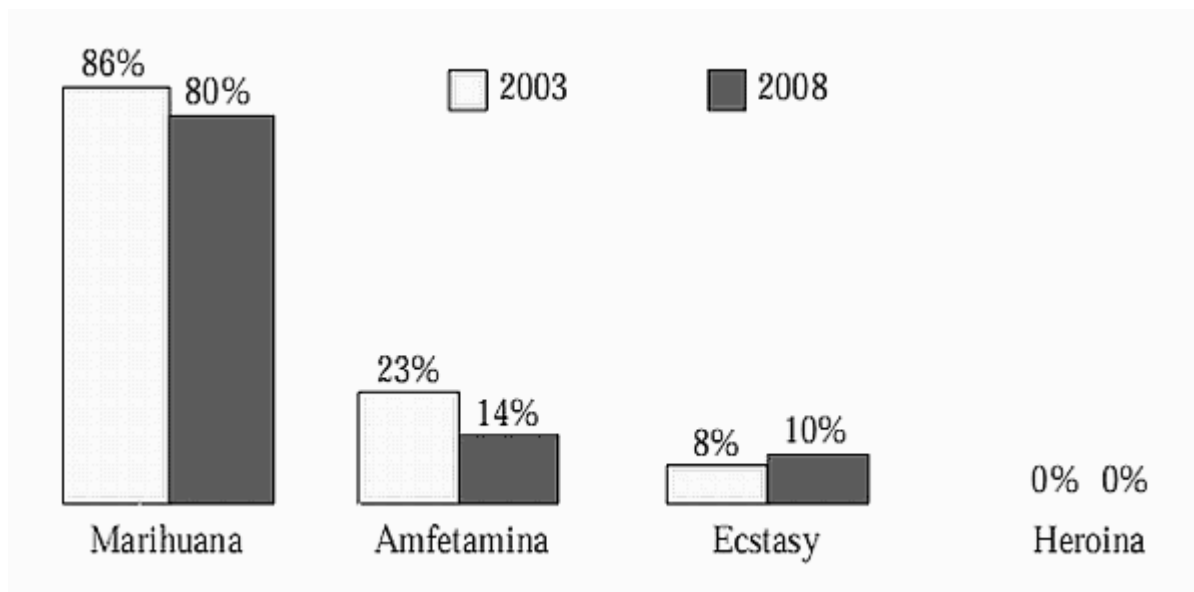
Podobnie jak w przypadku alkoholu i papierosów zaangażowanie w praktyki religijne jest czynnikiem chroniącym przed eksperymentowaniem z narkotykami. W 2008 roku wśród tych, którzy uczestniczą w praktykach religijnych kilka razy w roku, 19% używa rodzków psychoaktywnych, a wśród w ogóle niebiorących w nich udziału 27%, wobec 10% uczestniczących w praktykach religijnych raz w tygodniu i 6% praktykujących kilka razy w tygodniu.

Czynnikiem różnicującym prawdopodobieństwo sięgnięcia po nielegalne substancje psychoaktywne jest także emigracja zarobkowa rodziców badanej młodzieży. Kontakt z narkotykami deklaruje 28% uczniów, których oboje rodzice na stałe lub sezonowo przebywają poza granicami kraju i 14% dzieci rodziców niepracujących w ciągu ostatnich 12 miesięcy za granicą. Z narkotykami częściej eksperymentują uczniowie, których ojcowie pracują za granicą (ojciec – 22%, matka – 17%).

Rodzaje narkotyków

Pod ogólną nazwą narkotyki kryje się wiele substancji o różnym działaniu. W 2008 roku uczniowie, którzy zadeklarowali kontakt z narkotykami, po raz pierwszy zostali zapytani o używanie tych rodzków w dwojaki sposób. Proszono ich, podobnie jak w poprzednich badaniach, o spontaniczne deklaracje na temat używania narkotyków, a także zadając nowe pytania wspomaganie list substancji. W drugim przypadku respondenci udzielali odpowiedzi po zapoznaniu się z zestawieniem 22 rodzków psychoaktywnych. W 2008 roku kwestionariusz poszerzono ponadto o pytania dotyczące wzorów używania narkotyków.

W pierwszej kolejności przyjrzyjmy się rozkładowi odpowiedzi spontanicznych na pytanie: „Jakich narkotyków, rodzków odurzających używał(a) w ciągu ostatniego roku?”. W najnowszej sondzie 80% uczniów, którzy eksperymentowali z narkotykami, wymieniło marihuanę (spadek o 6 punktów w stosunku do 2003 roku), 14% amfetaminę (spadek o 9 punktów) i 10% ecstasy (wzrost o 2 punkty). Inne substancje wskazywane były przez badanych incydentalnie, ani jedna osoba nie wspominała o próbowaniu heroiny.

Rysunek 11. Odsetki uczniów deklarujących kontakt z narkotykami w ostatnim roku

Jedno z nowych pytań zawierających listę 22 substancji brzmiało: „Czy zdarzyło Ci się używać któregoś z podanych niżej rodków – kiedykolwiek w życiu, w czasie ostatnich 12 miesięcy, w czasie ostatnich 30 dni?”.

Uzyskane wyniki opisuje tabela 1. Potwierdzają one, że najczęściej przyjmowanym narkotykiem jest marihuana. Raz lub dwa razy w życiu używało jej 11% uczniów, od 3 do 9 razy – 9%, od 10 do 39 razy – 6% i powyżej 40 razy – 4% badanych. Co dziesiąty młody człowiek deklaruje, że leki uspokajające i nasenne bez wskazań lekarskich brał 1-2 razy, 7% przyjmowało je od 3 do 9 razy, powyżej 10 razy w ciągu życia – 3% uczniów. 6% badanych w ciągu swojego życia kilkakrotnie łączyło alkohol z marihuaną i tabletkami.

Substancje psychoaktywne **	Czy zdarzyło Ci się używać kiedykolwiek, któregoś z podanych niżej środków?			
	Nie, nigdy	Tak, kiedykolwiek w życiu	W tym:	
			Tak, w ciągu ostatnich 12 miesięcy	Tak, w ciągu ostatnich 30 dni
	w procentach*			
Marihuana, haszysz	69,1	30,5	16,4	7,3
Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	77,9	21,8	11,2	4,7
Alkohol razem z marihuaną	82,2	17,3	10,1	4,9
Alkohol razem z tabletkami	87,4	12,2	7,1	3,1
Amfetamina	90,6	9,0	3,7	1,1
Ecstasy	94,3	5,5	3,0	1,1
Poppersy	94,8	4,8	2,4	0,8
Grzyby halucynogenne	96,1	3,6	2,0	1,1
Dopalacze tzw. smarty	96,4	3,5	2,6	1,5
Sterydy anaboliczne	96,4	3,4	1,9	0,7
Leki przeciwkaszlowe przyjmowane w celu odurzania się	96,5	3,2	1,9	0,9
Substancje chemiczne np. klej, aerozol) używane w celu odurzania się	96,8	2,9	1,0	0,6
LSD i inne halucynogeny	97,5	2,3	1,3	0,5
Kokaina	97,5	2,2	1,1	0,6
Szałwia wieszcząca (<i>Salvia divinorum</i>)	97,5	2,1	1,1	0,6

Tabela 1. Czy zdarzyło Ci się używać kiedykolwiek, któregoś z podanych powyżej środków?

Procenty nie sumują się do 100, w zestawieniu nie uwzględniono braków danych.

Ze względu na marginalne rozpowszechnienie używania cracku, heroiny, GHB, narkotyków wstrzykiwanych, „kompotu” i dekstrometofanu, dane dotyczące tych substancji nie zostały umieszczone w zestawieniu.

Rozkład odpowiedzi pokazuje, że młodzież eksperymentuje z substancjami psychoaktywnymi, raczej nie włączając ich przyjmowania do repertuaru regularnych zachowań.

Komentarza wymaga natomiast zagadnienie przyjmowania przez uczniów leków uspokajających i nasennych bez wskazań lekarskich. Można przypuszczać, że wysokie wskaźniki rozpowszechnienia ich używania (22% uczniów – kiedykolwiek w życiu, w tym 11% – w ciągu roku i 5% – w ciągu miesiąca przed badaniem) są efektem takiej interpretacji pytania przez część respondentów, w wyniku której za środki uznane zostały preparaty dostępne bez recepty, w tym środki przeciwbólowe i specyfiki ziołowe. Zwraca

uwag , e te wysokie wska niki uzyskano jedynie na podstawie odpowiedzi wspomaganych list substancji, na której znajduje si pozycja „leki uspokajaj ce i nasenne bez przepisu lekarza”. Spontanicznie, tzn. bez listy, leki uspokajaj ce i nasenne (barbituran i tramal) wymieniły jedynie dwie spo ród 209 osób deklaruj cych, e w ci gu ostatniego roku u ywały narkotyków i rodków odurzaj cych. Mo na przypuszcza , e młdzie nie traktuje leków uspokajaj cych i nasennych – nawet tych dost pnych wył cznie na recept , a przyjmowanych bez wskaza lekarskich – jako substancji psychoaktywnych o potencjale narkotycznym.

Analiza u ywania substancji psychoaktywnych przez młdzie szkoln w 2008 roku wskazuje na niewielki wzrost wska ników dotycz cych rozpowszechnienia ecstazy – narkotyku przyjmowanego rekreacyjnie w miejscach, w których mo na posłucha muzyki, zabawi si , pota czy . W grupie osób, które w 2003 roku zadeklarowały kontakt z narkotykami, 8% u ywało ecstazy, natomiast w 2008 roku – 10%. Je li za podstaw oprocentowania przyj cał badan prób , to w 2003 roku ecstazy spróbowało niespełna 2%, a w 2008 – 3%. W ci gu trzydziestu dni przed badaniem zarówno w 2003, jak i w roku bie cym ecstazy wzi ło niespełna 1% uczniów. Zwi kszenie popularno ci tego rodka mo na wi za z rozwojem kultury klubowej w naszym kraju. W ostatnich latach na coraz wi ksz skal organizowane s dla ró nych grup młdzie y imprezy taneczne.

Wyniki najnowszego badania wskazuj tak e na pojawienie si na polskiej scenie narkotykowej rodków nieodnotowanych w poprzednich badaniach. S w ród nich substancje, które działaj podobnie do narkotyków, jednak ich sprzeda jest legalna, bo aden ze składników nie jest zabroniony polskim prawem. Kilkuprocentowe odsetki badanych deklaruj u ywanie dopalaczy – tzw. smartów, rodków o działaniu psychoaktywnym, zarejestrowanych jako produkty kolekcjonerskie, które mo na zamówi w internecie lub kupi w specjalnych sklepach. Badani wymieniaj równie poppersy – substancj o działaniu rozlu niaj cym (azotan amylu) oraz powoduj cy pobudzenie i halucynacje DXM (dekstrometorfan). Dopalamce jaki czas temu zauwa ono w krajach Europy Zachodniej. Do Polski dotarły one prawdopodobnie wraz z otwartymi granicami w UE i mo liwo ci niedrogiego podró owania.

Dost pno papierosów, alkoholu i narkotyków

Analizuj c odpowiedzi na pytanie: „Jak s dzisz, gdyby chciał(a) zdoby ka d z nast puj cych substancji, jak trudne byłoby to dla Ciebie?”, stwierdzamy, e młdzie praktycznie nie widzi problemów z zaopatrzeniem si w u ywki legalne – papierosy i napoje alkoholowe. Staje si to jasne, kiedy dodamy, e 95% badanej próby to uczniowie ju pełnoletni. W takich okoliczno ciach ciekawsza wydaje si analiza wska ników dotycz cych rodków niedozwolonych przez prawo.

Zdobycie bez przepisu lekarza leków uspokajaj cych i nasennych mo na uzna za sytuacj „w połowie drogi” mi dzy zakupem legalnym a zabronionym. Zaopatrzenie si w takie leki okre la jako łatwe prawie połowa badanych (46%), a co szósty ucze (16%) nie wie, czy byłoby to łatwe, czy trudne. Podobne warto ci wska ników odnotowano w przypadku marihuany – narkotyku najcz ciej u ywanego przez młdzie – byłaby ona łatwa do zdobycia dla 45% badanych, a 13% nie potrafi odpowiedzie na to pytanie. Substancjami najtrudniejszymi do zdobycia okazały si szałwia wieszca i DXM, zaopatrzenie si w te narkotyki uznało za niemo liwe 29% i 30% uczniów (27% nie wie, czy byłoby to łatwe czy trudne).

Substancje psychoaktywne	Jak sądzisz, gdybyś chciał(a) zdobyć każdą z następujących substancji, jak trudne byłoby to dla Ciebie?			
	Nieosiągalne	Trudne	Łatwe	Nie wiem
	w procentach *			
Papierosy	2	1	95	1
Piwo	2	1	96	1
Wino	3	1	95	1
Wódka	3	2	93	2
Leki uspokajające i nasenne	15	22	46	16
Marihuana, haszysz	16	27	45	13
Amfetamina	21	34	24	20
LSD lub inny środek halucynogeny	22	38	17	22
Sterydy anaboliczne	25	30	22	23
Ecstasy	26	33	20	22
Grzyby halucynogenne	26	33	18	22
Kokaina	26	36	14	24
Crack	28	36	11	25
Heroina	28	36	13	24
Polska heroina, tzw. kompot	28	35	12	26
Dopalacze (tzw. smarty)	28	31	16	26
Poppersy	28	33	13	26
Szałwia wieszcząca (<i>Salvia divinorum</i>)	29	33	11	27
Dekstrometorfan (DXM)	30	34	8	27

Tabela 2. Jak sądzisz, gdybyś chciał(a) zdobyć każdą z następujących substancji, jak trudne byłoby to dla Ciebie?

Procenty nie sumują się do 100, w zestawieniu nie uwzględniono braków danych.

Można zaobserwować, że wraz z deklarowaną trudnością zdobycia narkotyku zwiększa się liczba uczniów, którzy nie potrafili udzielić odpowiedzi na pytanie. Ponadto w przypadku wszystkich rodzajów umieszczonych na liście substancji młodzież prezentuje optymistyczne nastawienie i widzi możliwość (łatwego lub trudnego) ich zdobycia.

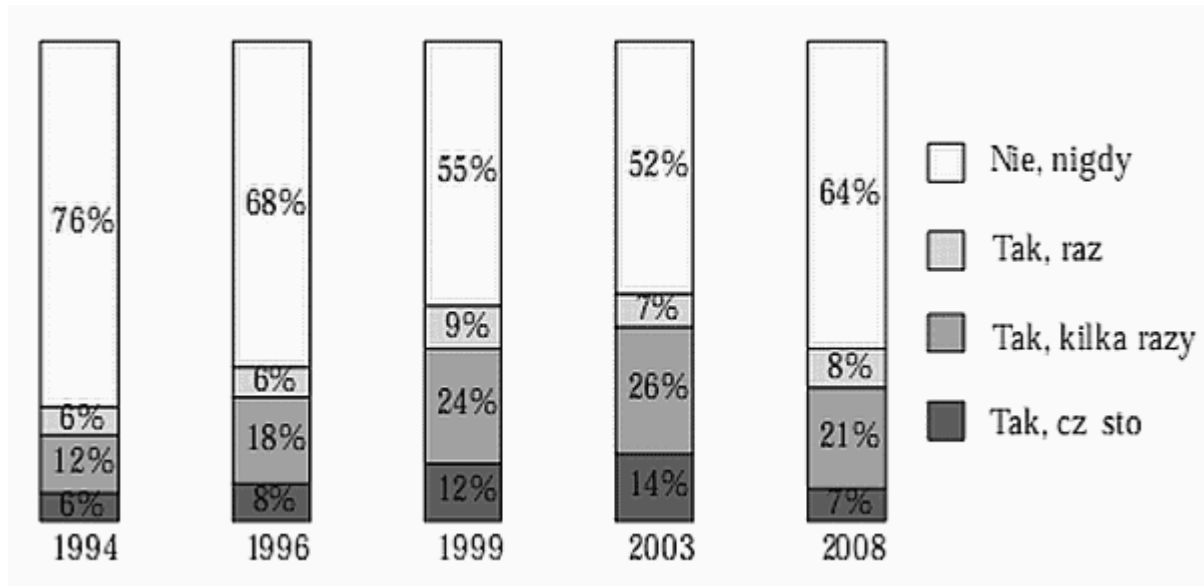
Nie ma pewności, w jakim stopniu odpowiedzi na pytanie o znajomość miejsc lub osób, od których można kupić narkotyki, są wskaźnikiem odnoszącym się do popytu, a w jakim do podaży narkotyków. W 1994 roku co piąty badany (22%) wiedział, od kogo lub gdzie można kupić narkotyki, w 2003 roku była ich już niemal połowa.

Ostatnie badanie pokazuje, że co trzeci uczeń wie, gdzie można zdobyć nielegalne substancje psychoaktywne. Spadek wskaźnika z 49% do 35% w ciągu ostatnich pięciu lat może być

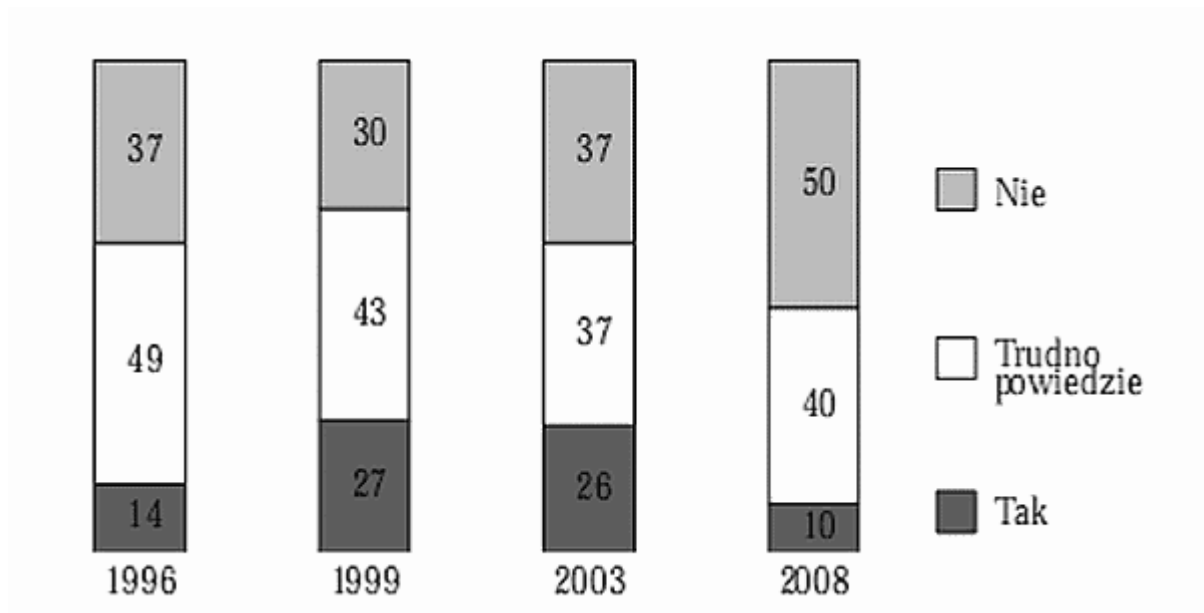
spowodowany zarówno mniejszym zainteresowaniem narkotykami w ród młodzie y, jak i ograniczeniem liczby miejsc oraz osób, od których mo na je kupi .

Łatwiejszy dost p do narkotyków cz cieji ni pozostali badani deklaruj chłopcy. Dziewcz tom łatwiej byłoby zdoby jedynie leki uspokajaj ce i nasenne.

Kolejnym wska nikiem badaj cym osi galno poszczególnej substancji jest rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy w ci gu ostatnich 12 miesi cy proponowano Ci któr kolwiek z nast puj cych substancji niezale nie od tego, czy skorzystała(a) z tej propozycji, czy nie?”. W ci gu ostatniego roku uczniowie (przypomnijmy, e w wi kszoci pełnoletni) najcz cieji otrzymywali propozycje napicia si alkoholu. Do konsumpcji piwa namawiano 93% badanych, wódki – 85%, a wina – 70%. W przypadku wina i wódki ofert cz cieji otrzymywali chłopcy, piwo proponowano tak samo cz sto chłopcom, jak i dziewcz tom.

Rysunek 12. Czy kiedykolwiek proponowano ci kupno narkotyków?

Rysunek 13. Czy na terenie twojej szkoły są sprzedawane narkotyki?

Z grupy nielegalnych substancji psychoaktywnych co trzeciemu uczniowi proponowano w ciągu ostatniego roku marihuanę, a co dziesiątemu – amfetaminę. Oferta wzrostu ekstazy otrzymało 8% uczniów, a po 5% – dopalaczy, poppersów, grzybów halucynogennych, kokainy i sterydów anabolicznych. Leki uspokajające i nasenne zaproponowano 6% badanych, w tym 7% dziewcząt i 3% chłopców. Propozycje innych niż leki rodzących odurzających rzeczy otrzymywali uczniowie i uczennice.

Aktualne wyniki wskazują, że w ostatnich latach zmalała liczba propozycji kupna narkotyków składanych uczniom. W 2008 roku co trzeci uczeń co najmniej raz dostał taką ofertę, podczas gdy w latach 1999 i 2003 propozycja zakupu narkotyków otrzymała prawie połowa badanych. Narkotyki najłatwiej jest zdobyć w miastach: wielkich (powyżej 500 tys. mieszkańców) i małych (do 20 tys. mieszkańców). Najtrudniej zaopatrzyć się w nielegalne substancje na wsi, gdzie stosunkowo rzadko proponowane jest młodzieży ich spróbowanie. Potencjalnie trudno ci lub brak orientacji w kwestii zaopatrywania się w substancje psychoaktywne czy też deklarują osoby religijne i uczniowie nieuczestniczący w praktykach kościelnych. Ponadto osoby regularnie chodzące do kościoła nie otrzymują propozycji narkotykowych tak często jak nieuczestniczący w praktykach religijnych.

Od 2003 roku znacznie spadł również odsetek uczniów twierdzących, że w narkotyki mogą się zaopatrzyć w ich szkole. Pięć lat temu 26% badanych uważało, że jest to możliwe, w najnowszym badaniu jedynie co dziesiąty.

Podsumowanie

1. Wyniki najnowszego badania wskazują na spadek liczby uczniów palących papierosy oraz zażywających narkotyki. W przypadku alkoholu odsetki pijących pozostały na poziomie zbliżonym do zanotowanego w 2003 roku.
2. Niepokojących wniosków dostarcza analiza zachowań młodzieży w miastach do 20 tys. mieszkańców. W 2008 roku odnotowano tam najwyższe wskaźniki: regularnego palenia (29%), upijania się (45%), picia wódki w ciągu miesiąca przed badaniem (58%), przyjmowania narkotyków w ostatnim roku (21%).
3. Od 2003 roku zmalała liczba uczniów deklarujących zażywanie narkotyków w ciągu roku poprzedzającego badanie (z 24% do 15%). W grupie uczniów mających kontakt z narkotykami 80% przyznało się do palenia marihuany, 14% do brania amfetaminy i 10% – ekstazy. Nikt nie wspomniał o próbowaniu heroiny.
4. W najnowszym sondażu wśród wymienianych substancji pojawiły się dopalacze (inaczej smarty), substancje o działaniu psychoaktywnym, zarejestrowane jako produkty kolekcjonerskie, sprzedawane w specjalnych sklepach lub przez internet.
5. Uzyskane wyniki po raz kolejny nie potwierdzają rzekomo ogromnej skali zjawiska używania narkotyków przez młodzież – zdecydowana większość badanych (85%) deklaruje, że w ciągu roku poprzedzającego badanie nie eksperymentowała z narkotykami. Badanie nie potwierdza także opinii, że branie narkotyków jest normalnym zachowaniem współczesnej młodzieży.

Artykuł ukazał się w biuletynie Serwis Informacyjny NARKOMANIA, nr 1(45)/2009.

Przypisy:

1. Badaniem obj to 63 szkoły publiczne i 2 niepubliczne.